

MƏDƏNİ SOYQIRIMI: ANLAYIŞI VƏ ƏSAS XÜSUSİYYƏTLƏRİ

LEYLA HƏŞİMOVA¹

Annotasiya

Məqalədə mədəni soyqırımın anlayışı və əsas xüsusiyyətləri hüquq ədəbiyyatında mövcud fikir müxtəlifliyi, beynəlxalq praktika və mühüm beynəlxalq normalar əsasında geniş təhlil edilir. Göstərilənlərə əsasən qeyd edə bilərik ki, mədəni soyqırımı mahiyyət etibarilə soyqırımı cinayətinin bir növü kimi qiymətləndirilə bilər. Mədəni soyqırımın əsas xüsusiyyətləri kimi onun vahid niyyətlə törədilməsi çıxış edir. Belə ki, mədəni irsin, mədəni sərvətlərin və ya obyektlərin, habelə onların saxlandığı yerlərin məhv edilməsi, onlara ziyan vurulmasında əsas niyyət kimi həmin mədəni irsin aid olduğu qrupun izlərinin aradan götürülməsi dayanır. Mədəni soyqırımına xas olan əsas əlamətlərdən daha biri isə müvafiq əməlin törədilməsi zamanı ictimai təhlükəli əməllə zərər vurulan obyektlərin həmin qrupa aid olması ilə əlaqədardır. Mədəni soyqırımını özündə ehtiva edən əməllərin dairəsi geniş şəkildə təsbit olunmalıdır. Buraya mədəni irsin, mədəni irs nümunələrinin, mədəni irs nümunələrinin saxlandığı yerlərin, qrupa məxsus muzey, kitabxana, tarixi abidələrin, qrupun dilində olan materialların məhv edilməsi, onlara məxsus adət-ənənələrin, incəsənət və folklor nümunələrinin, ənənəvi biliklərin, yaşayış qaydaları və onları identifikasiyaya imkan verən geyimlər və s.-dən istifadənin qadağan edilməsi aid edilməlidir.

Açar sözlər: mədəni soyqırımı, beynəlxalq hüquq, beynəlxalq cinayət, ictimai təhlükəli əməl, mədəni irs, beynəlxalq hüquqi tənzimləmə, beynəlxalq sənədlər, beynəlxalq ictimaiyyət, hərbi konflikt, hüquqi məsuliyyət, hüquq pozuntusu.

I. Giriş

Beynəlxalq hüquqda ən ağır cinayətlərdən biri hesab olunan soyqırımı cinayəti öz spesifik xüsusiyyətləri ilə seçilən bəşəriyyətin ən ağır beynəlxalq cinayəti hesab oluna bilər. Ötən əsrdən etibarən ideyası təkmilləşən və beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətini cəkmən soyqırımı ilə mübarizə İkinci Dünya Müharibəsindən sonra aktivləşmiş, əsas müzakirə mövzularından birinə çevrilmişdir. Bu cinayət ictimai təhlükəliliyində xüsusi hal bir qrupun təmamilə məhv edilməsi niyyətidir. Bu cinayətin əsas fərqləndirilən növlərindən biri isə mədəni soyqırımıdır. Burada əsas diqqət nəzərə çarpan məqam soyqırımının törədilməsində obyekt və niyyətdə qismən fərqlilik mövcud olur. Mədəni soyqırımına anlayış verilməzdən öncə soyqırımı cinayətinə nəzər yetirilməsi məqsədəuyğun olardı.

Adsız beynəlxalq cinayət olan soyqırımı konsepsiyasının hazırlanması, onun məzmununun müəyyən edilməsi, ən əsası isə bu əməllərə görə ən ağır cinayətlərdən biri kimi onun statusunun müəyyən edilməsi məşhur və görkəmli Amerikalı alim Rafael Lemkinin bir başa elmi fəaliyyəti ilə əlaqədardır. Məhz bu, xüsusilə ağır ictimai təhlükəli əmələ anlayış verilmiş və soyqırımı olaraq adlandırılmışdır [9, s. 227]. Göründüyü kimi akademik mühitdə də bu istiqamətdə müxtəlif araşdırmalar olsa da ötən ilin ikinci rübünədək hələ soyqırımı ifadəsinə belə rast gəlinmirdi. Məhz bu cinayətin bəşəriyyətin ən ağır cinayəti olaraq identifikasiyalandırılması və bunun üzərində diqqətin artırılması qeyd olunan istiqamətdə inqilabi dəyişikliklərin başlanğıcı oldu.

Soyqırımı cinayətinin qarşısının alınması və cəzalandırılması haqqında beynəlxalq Konvensiyanın 1948-ci il 9 dekabr tarixində BMT çərçivəsində qəbul edilməsi bu məsələyə universal diqqətin göstəricisi və proseslərin hüquqi əsasının qoyulmasının əyani təzahürü oldu. Sevindirici haldır ki, bu Konvensiya ilə məhz soyqırımı cinayətinə anlayış verilmişdir. Soyqırımı cinayətinə verilmiş anlayışa əsasən, o hər hansı qrupun təmamilə və ya bir hissəsinin məhv edilməsi üçün törədilən ictimai təhlükəli əməlləri ifadə edir. Bu qruplar kimi milli, etnik, irqi və ya dini qruplar Konvensiyada təsbitini tapmışdır. İctimai təhlükəli əməllər qismində isə qrup üzvlərinin bu niyyətlə öldürülməsi, onların sağlamlıqlarına

¹ Bakı Dövlət Universiteti / email: hashimova_leyla@yahoo.com

ciddi ziyan yetirilməsi, onların məhvinə gətirib çıxaracaq şəraitin yaradılması həmin qruplarda nəsil artımının qarşısını alan fəaliyyətin həyata keçirilməsi göstərilmişdir [3]. Göründüyü kimi soyqırımı cinayətini əhatə edən ictimai təhlükəli əməllərin əhatə dairəsi olduqca genişdir. Məhz verilmiş anlayışdan da, həmin Konvensiyanın hüquqi məzmunundan da o da aydın olur ki, bu cinayətlərin tövsifi üçün əsas əməlin törədilməsi və niyyətin mövcudluğudur. Bunun xüsusi vurğulanmasının səbəbi odur ki, məhz mədəni soyqırımında hüquqi tənzimlənməsində eyni məsələyə rast gəlinir. O da qeyd edilməlidir ki, verilmiş anlayışda qrupların dairəsi dar yanaşma ilə müəyyən olunmuşdur. Bu gün danılmaz faktır ki, müxtəlif xüsusiyyətlərinə görə insanları bir araya toplayan qrupların da soyqırımına məruz qalması ehtimalı olduqca yüksəkdir.

Soyqırımına İkinci Dünya Müharibəsindən sonra BMT səviyyəsində anlayış təsbit edən beynəlxalq Konvensiya hazırlansa da mədəni soyqırımına dair belə yanaşma sərgilənməmişdir. Hüquq ədəbiyyatında qeyd olunur ki, mədəni irsin, mədəni sərvətlərin, hətta bütöv bir mədəniyyətin tam və ya hissəvi şəkildə məhvə dair təhdid kimi çıxış edən mədəni soyqırımının anlayışı bugünədək normativ hüquqi aktlarda təsbit olunmamışdır. Bir sözlə mədəni soyqırımı və onunla mübarizə beynəlxalq ictimaiyyət, dünya dövlətləri tərəfindən tənzimlənməsindən yan keçilmiş məsələ kimi qalmaqdadır. Bu məsələnin 1948-ci illərdə qəbul edilmiş Konvensiyada da tənzimlənməməsi həmin Konvensiyanın çatışmazlığı kimi qəbul edilə bilər [10, s. 27-28]. Bu isə xüsusilə təhlükəli bir çatışmazlıq olub, bu niyyətə sahib olan subyektlər və ya subyektlər dairəsinin məsuliyyətdən yayınmaqla öz niyyətlərinə çatmalarına hüquqi imkan yaradır. Yəni həqiqətən də baş verən konfliktlər kontekstində mədəni irsə bu cür xüsusilə ağır təhlükə yaratması halı bu qədər öndə ola-ola mədəni soyqırımın beynəlxalq hüquqi tənzimlənməsinin həyata keçirilməməsi, həqiqətən də mədəni irs obyektlərinin mühafizəsinin, xüsusilə də hərbi konfliktlər dövründə hüquqi mühafizəsinin təmin edilməsinə dair əsaslı şübhələr yaradır.

II. Mədəni soyqırımın əsas xüsusiyyətləri: nəzəri və praktiki məsələlər

Onu da qeyd etməyi zəruri hesab edirik ki, Rafael Lemkin mədəni soyqırımı ifadəsinin əsasını qoyan və onun əsas konsepsiyasını işləyib hazırlayan alimdir. Məhz onun hərtərəfli tədqiqatları mədəni soyqırımının da soyqırımının bir növü olaraq beynəlxalq səviyyədə xüsusilə ağır ictimai təhlükəliliyini isbat edir.

Məhz elə bu halla bağlı hüquq ədəbiyyatında qeyd olunmuşdur ki, 1948-ci il Konvensiyası qəbul ediləndə Lemkin tərəfindən fiziki və mədəni soyqırımına dair fərqli beynəlxalq hüquqi tənzimlənmənin həyata keçirilməsi irəli sürülmüşdür. Hətta. Bunun üçün əsaslandırılmışdır və müvafiq konsepsiya da hazırlanmışdır. O da qeyd edilmişdir ki, Lemkin tərəfindən mədəni soyqırımı ifadəsinin irəli sürülməsi də 1940-cı illərə təsadüf edir [6, s. 67-69]. Qeyd olunanlardan da göründüyü kimi əslində beynəlxalq Konvensiyanın hazırlığı dövründə akademik əsası qoyulmuş bu konsepsiya nəzərə alınmaqla beynəlxalq hüquq normalarının müəyyən edilməsi daha səmərəli bir tənzimlənmənin yaradılması üçün əsas olardı. Bu gələcək hüquqpozuntuları və hüquqi məsuliyyətdən boyun qaçırmaqların istisna olunmasına dair hüquqi mexanizmlərin normativ əsası olmaqla münasibətlərin tənzimlənməsinə müsbət töhfəsini vermiş olardı.

Hüquq ədəbiyyatında o da qeyd edilir ki, beynəlxalq hüquqi tənzimlənməyə nəzər saldıqda mədəni soyqırımı soyqırımının digər növlərində ayrı kateqoriya kimi nəzərə alınması vacibdir. Mədəni soyqırımı isə müvafiq qrupun sistemli və qəsdən olmaqla həm maddi mədəni sərvətlərin maddi və ya qeyri maddi olmasından asılı olmayaraq məhv edilməsini özündə ehtiva edir [2, s. 374]. Verilmiş anlayışla razılaşmaq mümkündür. O da qeyd edilməlidir ki, burada qeyd edilməsə də məhz mədəni soyqırımında da əsas faktorlardan biri niyyətin mövcud olmasıdır. Yəni mədəni sərvətlərə zərər vurmağa yönəlmiş elə əməllə mədəni soyqırımı kimi qiymətləndirilir ki, burada əsas məsələ mədəni sərvətlərin müəyyən etnik qrupa aid olması səbəbindən törədilir.

Məhz qeyd etdiyimiz kimi mədəni soyqırımına dair beynəlxalq normativ sənədlərdə konkret hüquqi anlayış təsbit edilməsinə rast gəlinmir. Lakin İqtisadi və Sosial Şuranın Soyqırımı üzrə Ad-hok Komitəsi tərəfindən konvensiya layihəsi hazırlanmışdır. Həmin konvensiya layihəsinin üstün cəhətlərindən biri odur ki, məhz burada qeyd edilir ki, mədəni soyqırımı müvafiq qrupa tamamilə və qismən öz dillərindən məişətdə, gündəlik həyatda qadağan edilməsi və həmin dildə təhsil almaq, dövrü nəşrlərin həyata keçirilməsinin qadağan edilməsi aid edilir. O cümlədən müəyyən qrupa məxsus tarixi,

mədəni obyektlərin, abidə, kitabxana və muzey kimi tikililərin həmin qrupa aid olması səbəbindən dağıdılması və ona zərər yetirilməsi də mədəni soyqırımı əməlini ehtiva edən ictimai təhlükəli əməl kimi təsvir edilir [4]. Verilmiş anlayış geniş məzmunlu olub qəbul edilə bilər. Bu anlayışla ictimai təhlükəli əməllərin konkret dairəsi və əməlləri mədəni soyqırımı kimi qiymətləndirməyə imkan verən əsas əlamətlər təsbit olunmuşdur.

Hüquq ədəbiyyatında qeyd olunur ki, BMT Baş Assambleyasında müzakirə olunan soyqırımına dair sənədin ilkin layihələrində soyqırımı cinayətini əhatə edən əməllə dairəsinə soyqırımı cinayətini xarakterizə edən əməllərin də daxil edildiyi məlumdur. Buna baxmayaraq, dövlətlər məhz mədəni soyqırımına dair beynəlxalq sənədin və ya hər hansı normanın qəbul edilməsindən sonra baş verə biləcək hüquqi nəticələri təhlil etməsindən sonra bu aktların qəbul edilməsindən yan qaçmağı bacarmışlar. Məhz elə buna görə də, hələ də mədəni soyqırımına dəqiq anlayışı təsbit edən beynəlxalq akt yoxdur. Bir sözlə mədəni soyqırımının beynəlxalq hüquqi tənzimləməsinin aparılmaması böyük siyasi güclərin maraqları ilə əlaqələndirilir [8, s. 64-67]. Çünki, məlum faktıdır ki, dövlətlərin hərəkətlərini və ya hərəkətsizliyinin ağır nəticələrə səbəb olduğu mədəni soyqırımına dair əməllər bir çox hallarda böyük siyasi güclər tərəfindən həyata keçirilir. Daxili dövlət siyasətlərinin ana xəttini müəyyən etnik qrupların özünü identifikasiyaya imkan verən mədəni obyektlərinin məhv edilməsi təşkil edən belə əməllərə hüquqi qiymət verilməsi zamanı, bu hərəkət və ya hərəkətsizliklərin mədəni soyqırımı kimi tövsif edilməsi istisna edilir.

Ümumilikdə mədəni soyqırımı təşkil edən əməlin hədəf obyekti mədəni irs nümunələri və mədəni obyektlərdir. Onların məhv edilməsində isə əsas niyyət xüsusi əlamətlərə malik olan və ya seçilən qrupun mədəniyyətini məhv etmək və onların istinad mənbələrini aradan qaldırılması ilə bağlıdır. Bu isə bir çox hallarda xalqların assimilyasiyası və etnik qrupların öz spesifik xüsusiyyət, yaşayış tərzi və mədəniyyətlərini itirməklə ümumi xalqa qarışmalarına səbəb olur. Maraqlısı odur ki, bəzi mənbələrdə etnosid və mədəni soyqırımı fərqləndirilir. Ədəbiyyatda qeyd olunmuşdur ki, xalqların assimilyasiyasına səbəb ola biləcək hərəkətlərin həyata keçirilməsi əslində mədəni soyqırımının ayrı bir təzahür formasıdır. Yəni mədəni soyqırımının bir növü kimi qəbul edilməlidir. Məhz elə bu səbəbdəndir ki, İkinci Dünya müharibəsindən sonra dünya nizamına təsir gücünə malik böyük dövlətlər vaxtilə onlara məxsus müstəmləkələrin müstəqilliyinin qarşısını almaq məqsədilə belə ictimai təhlükəli addımların atılmasını həyata keçirmişlər. Hətta post-müstəmləkə dövründə bu yollara əl atmağı davam etdirmişlər. Məhz bu səbəbdən də mədəni soyqırımına dair hüquqi tənzimləmənin formalaşması mümkün olmamışdır [11, s. 38]. Göründüyü kimi qrupun bütün üzvlərinin qətl edilməsi kimi, həmin qrupa məxsus mədəni irsin də məhv edilməsi ağır nəticələrə səbəb olur. Soyqırımı cinayətini təşkil etmək üçün niyyətin əsas olduğunu daha əvvəldə qeyd etmişdik. Məhz burada əsas məqam ondan ibarətdir ki, həm soyqırımı cinayətində, həm də mədəni soyqırımında ictimai təhlükəli əməli törədən subyektin niyyəti eyni olur. Ədəbiyyatda bu barədə qeyd olunur ki, mədəni soyqırımı etnosiddən daha geniş anlayış olub, daha çox ictimai münasibətləri öz dairəsində birləşdirir. Məsələn ondan ibarətdir ki, soyqırımına dair Konvensiyanın müzakirəsi prosesində mədəni soyqırımına dair elmi əsaslandırılmış fikirlər irəli sürülsə də, heç biri qəbul edilməmişdir. Söz sahibi dövlətlər kütləvi qətləmlərlə mədəni irs nümunələrinin məhv edilməsi əməllərinin eyni aspektdə qiymətləndirilməsini ədalətli olmadığını müdafiə etmişlər. Məhz buna görə də, mədəni soyqırımının beynəlxalq sənədə əlavə edilməsinin qarşısını almağa nail olmağı bacarmışlar [11, s. 36-39]. Bu hissədə qeyd etməyi zəruri hesab edirik ki, məhz bir qrupun məhv edilməsi və izlərinin silinməsi məqsədilə həmin qrupa məxsus mədəni irsin məhv edilməsi, saxtalaşdırılması və ya ona ziyan vurulması ən az həmin qrupun üzvlərinin öldürülməsi qədər ictimai təhlükəlidir. Həmin qrupun üzvlərinin hamısının öldürülməsi ilə qrupa məxsus mədəni irsin məhv edilməsi eyni nəticə ilə yekunlaşır. Hər ikisində qrup mövcudluğunu qoruyub saxlaya bilmir. Birində fiziki olaraq qrup yox olsa da, digərində assimilyasiya edir və öz milli kimliyini itirir. Bununla da öz mövcudluğuna son verir.

Ədəbiyyatda bir çox aspektdən mədəni soyqırımının konvensiyanın yekun mətnində yer almamasına dair bir çox tədqiqatlar aparılmışdır. Ədəbiyyatda qeyd edilir ki, etnik azlıqların hüquqlarının müdafiəsi üçün əsas olacaq mədəni soyqırımının təsbit edilməməsi səbəbi müstəmləkə ölkələrinin fəaliyyətini əlaqələndirir. Maraqlıdır ki, heç bir aktda mədəni soyqırımının dair norma qəbul edilməmişdir. Soyqırımı cinayətinin qarşısının alınması və cəzalandırılması haqqında Konvensiyanın

müzakirələri zamanı kommunist və ərəb ölkələri Konvensiyada mədəni soyqırımının təsbiti ilə bağlı öz razılıqlarını ifadə etmişlər. Avropa və Amerika ölkələri isə qətiyyətlə bunun əleyhinə çıxaraq qeyd olunan normalarının təsbit edilməməsinə nail ola bilməmişlər [12, s. 1014-1015].

Göründüyü kimi mədəni soyqırımının təsbiti etnik qrupların və yerli xalqların hüquqlarının müdafiəsi baxımından xüsusi əhəmiyyətlidir. Hüquq ədəbiyyatında qeyd edilir ki, məhz soyqırımına dair aktın qəbul edilməsindən sonra yerli xalqların hüquqlarının müdafiəsinə dair beynəlxalq müzakirələrdə etnik qrupların assimilyasiyasını sürətləndirmək məqsədi ilə onlara məxsus mədəni obyektlərin və onların özlərini identifikləşdirməyə imkan verən mədəni irs nümunələrini məhv edilməsi məsələsi geniş müzakirələrə çıxarılmışdır. Hətta yerli xalqların hüquqlarının müdafiəsi kontekstində belə əməllərə ictimai təhlükəli yanaşma göstərilməsinə dair müzakirələr belə aparılmışdır [1, s. 26-29]. Qeyd olunan istiqamətdən işlər aparılmasının özü belə bir daha mədəni soyqırımının müxtəlif hüquqi aspektlərdən əhəmiyyətini göstərir.

Mədəni soyqırımını soyqırımın bir növü kimi qəbul edən tədqiqatçılar olduğu kimi, bunun əksinin də əleyhdarları da mövcuddur. Hüquq ədəbiyyatında qeyd edilir ki, R.Lemkinin mədəni soyqırımını soyqırımın bir hissəsi kimi qəbul edilməsinə dair konsepsiyası əsasında formalaşmış ideyalar ağılabatan olsa da, kütləvi qətləmlərin və subyektlər çoxluğunun məhv edilməsinə yönəlməmiş hərəkətin soyqırımı kimi qəbul edilməsi yolverilməzdir. Ona görə də, mədəni soyqırımı soyqırımının tərkib hissəsində onun bir növü kimi nəzərə alınaraq təhlil edilməməlidir [7, s. 21-23]. Qeyd olunan mövqe ilə razılaşmayaraq qeyd etməyi zəruri hesab edirik ki, xüsusi bir qrupun məhv edilməsi və dünya üzərindən izlərinin silinməsi üçün onların kütləvi şəklində qətləmindən əlavə olaraq, onlara məxsusluğu bilinən mədəni obyektlərindən darmadağın edilməsi lazım gəlir. Çünki əsas niyyətin qrupun məhv olması, bu ictimai təhlükəli əməlin nail olunacaq son nəticəsi qrupun izlərinin silinməsidir. Bunun üçün isə bir qayda olaraq onlara məxsus bütün mədəni irsin məhv edilməsi və ya saxtalaşdırılması lazım gəlir.

Soyqırımına dair Konvensiyasının müzakirələri prosesində də mədəni soyqırımına dair dövlətlər tərəfindən irəli sürülmüş mövqelərin birinin qeyd edilməsi yerinə düşərdi. Belə ki, həmin məsələ üzrə keçirilmiş iclasların birində qeyd edilmişdir ki, fiziki soyqırımının daha ağır cinayət kimi təzahür edildiyi faktı ilə razılaşmaq lazımdır. Lakin bu isə mədəni soyqırımının ictimai təhlükəli olmadığını və ya fiziki soyqırımından daha az ictimai təhlükəli olduğunu deməyə imkan vermir [5, s. 203]. Qeyd edilən fikirlə razılaşmaq mümkündür. Çünki, fiziki soyqırımı daha dəhşətli əməlləri təzahür etdirir. Burada dəhşətli dedikdə, qeyri-insani və xüsusi təhlükəli əməllərdən söhbət gedir. Çünki mental olaraq hansısa obyektin məhvinə nisbətə insanların ölümü daha ağır və dəhşətli olaraq özünü biruzə verir. Lakin mədəni irsin məhv edilməsi və ona zərər vurulması isə çox böyük ictimai təhlükəliliyi ilə seçilir.

III. Nəticə

Göstərilənlərə əsasən qeyd edə bilərik ki, mədəni soyqırımı mahiyyət etibarilə soyqırımı cinayətinin bir növü kimi qiymətləndirilə bilər. Mədəni soyqırımın əsas xüsusiyyətləri kimi onun vahid niyyətlə törədilməsi çıxış edir. Belə ki, mədəni irsin, mədəni sərvətlərin və ya obyektlərin, habelə onların saxlandığı yerlərin məhv edilməsi, onlara ziyan vurulmasında əsas niyyət kimi həmin mədəni irsin aid olduğu qrupun izlərinin aradan götürülməsi dayanır. Mədəni soyqırımına xas olan əsas əlamətlərdən daha biri isə müvafiq əməlin törədilməsi zamanı ictimai təhlükəli əməllə zərər vurulan obyektlərin həmin qrupa aid olması ilə əlaqədardır. Mədəni soyqırımını özündə ehtiva edən əməllərin dairəsi geniş şəkildə təsbit olunmalıdır. Buraya mədəni irsin, mədəni irs nümunələrinin, mədəni irs nümunələrinin saxlandığı yerlərin, qrupa məxsus muzey, kitabxana, tarixi abidələrin, qrupun dilində olan materialların məhv edilməsi, onlara məxsus adət-ənənələrin, incəsənət və folklor nümunələrinin, ənənəvi biliklərin, yaşayış qaydaları və onları identifikləşdirməyə imkan verən geyimlər və s.-dən istifadənin qadağan edilməsi aid edilməlidir. Bu verilmiş anlayış daha təkmil anlayış kimi qəbul edilə bilər.

REFERENCES (ƏDƏBİYYAT):

1. Benvenuto, J. "What does genocide produce? The semantic field of genocide, cultural genocide and Ethnocide in indigenous rights discourse", *Genocide Studies and Prevention*, Vol. 9, N. 2, pp. 26-40, 15 pages.
2. Bilsky L. Klagsbrun R. The Return of Cultural Genocide?, *The European Journal of International Law* Vol. 29 no. 2, 2018, 373-396 pp., 374 pages.
3. Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.1_Convention%20on%20the%20Prevention%20and%20Punishment%20of%20the%20Crime%20of%20Genocide.pdf (last access: 15.07.24)
4. Economic and Social Council Ad Hoc Committee on Genocide 'Report of the Committee and Draft Convention Drawn up by the Committee' (5 April – 10 May 1948) UN doc E/794 17.
5. Eighty third meeting, held at Palais de Chaillot, Paris, on Monday, 25 October 1948 : [6th Committee, General Assembly, 3rd session] = Quatre vingt troisième séance, tenue à Palais de Chaillot, Paris, le lundi 25 octobre 1948, N. A/C.6/SR.83, 191-207 pp., 203 pages.
6. Irvin-Erriksen D. Raphaël Lemkin and the Concept of Genocide, 2016, 320 p.
7. Jones A. Genocide: A Comprehensive Introduction, 2006, 430 p., p.21-23
8. Kingston, L. "The destruction of identity: Cultural genocide and indigenous peoples", *Journal of Human Rights*, Vol. 14, N. 1, 2015, 63-83 pp., 21 pages.
9. Lemkin R. Genocide, *American Scholar*, Volume 15, no. 2, 1946, p.227-230, 227 pages.
10. Luck E. Cultural Genocide and the Protection of Cultural Heritage., *J. Paul Getty Trust Occasional Papers in Cultural Heritage Policy* number 2 2018, 35 pages., p. 27-28.
11. Moses D. Raphael Lemkin, Culture, and the Concept of Genocide, *The Oxford Handbook of Genocide Studies*, 2012, 19-4 pp., 38 pages.
12. Morsink J. Cultural Genocide, the Universal Declaration, and Minority Rights, *Human Rights Quarterly* Vol. 21, No. 4 (Nov., 1999), pp. 1009-1060. 52 pages.

CULTURAL GENOCIDE: DEFINITION AND MAIN FEATURES

LEYLA HASHIMOVA¹

Abstract

In the article, the concept and main features of cultural genocide are widely analyzed based on the diversity of opinions in the legal literature, international practice and important international norms. Based on the above, we can note that cultural genocide can essentially be considered as a type of genocide crime. The main characteristics of cultural genocide are its perpetration with a single intention. Thus, the main intention in destroying and damaging cultural heritage, cultural resources or objects, as well as the places where they are kept, is to eliminate the traces of the group to which that cultural heritage belongs. One of the main signs characteristic of cultural genocide is related to the fact that the objects damaged by a socially dangerous act during the commission of the relevant act belong to that group. The range of acts that include cultural genocide should be broadly defined. This includes the destruction of cultural heritage, examples of cultural heritage, places where cultural heritage examples are stored, museums, libraries, historical monuments belonging to the group, materials in the language of the group, their customs, art and folklore examples, traditional knowledge, living rules and the opportunity to identify them. Prohibition of the use of revealing clothes, etc. should be included.

¹ PhD in Law / Baku State University / email: hashimova_leyla@yahoo.com

Keywords: *cultural genocide, international law, international crime, socially dangerous act, cultural heritage, international legal regulation, international documents, international community, military conflict, legal responsibility, violation of law*

КУЛЬТУРНЫЙ ГЕНОЦИД: ПОНЯТИЕ И ОСНОВНЫЕ ЧЕРТЫ

ЛЕЙЛА ГАШИМОВА¹

Резюме

В статье широко анализируются понятие и основные признаки культурного геноцида на основе разнообразия мнений в юридической литературе, международной практики и важных международных норм. На основании предоставленной информации можем отметить, что культурный геноцид по сути можно рассматривать как вид преступления геноцида. Главной характеристикой культурного геноцида является его совершение с единым намерением. Так, основным намерением при уничтожении и повреждении культурного наследия, культурных ресурсов или объектов, а также мест их хранения является уничтожение следов группы, к которой принадлежит это культурное наследие. Один из основных признаков, характерных для культурного геноцида, связан с тем, что объекты, поврежденные общественно опасным деянием во время совершения соответствующего деяния, принадлежат к этой группе. Круг деяний, которые включают в себя культурный геноцид, следует определить в широком смысле. Сюда входит запрет на использование культурного наследия, образцов культурного наследия, мест хранения образцов культурного наследия, музеев, библиотек, исторических памятников, принадлежащих группе, материалов на языке группы, их обычаев, образцов искусства и фольклора, традиционных знаний, правил жизни и использование одежды и т.д., позволяющих их идентифицировать.

Ключевые слова: *культурный геноцид, международное право, международное преступление, общественно опасное деяние, культурное наследие, международно-правовое регулирование, международные документы, международное сообщество, военный конфликт, юридическая ответственность, нарушение закона.*

Məqalənin redaksiyaya daxil olma tarixi: 28.07.2024

Çapa qəbul tarixi: 10.10.2024

¹ Доктор философии по праву / Бакинский Государственный Университет / email: hashimova_leyla@yahoo.com